

Становище

по конкурса за „професор“ по 3.3. Политически науки, в СУ „Св. Климент Охридски“ от проф. Антоний Тодоров, д.п.н., Нов български университет, специалност 3.3. „Политически науки“

Конкурсът е обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ за академичната длъжност „професор“ по 3.3. Политически науки с по-тясна специализация „политически идеи“ (ДВ бр. 24 / 17 март 2023). Единствен кандидат е доц. д-р Светослав Христов Малинов, редовен преподавател във Философския факултет, катедра „Политология“.

Всички представени публикации по конкурса показват трайна изследователска ангажираност с историята на политическите идеи на кандидата Светослав Малинов. Всъщност тази ангажираност го прави изключително разпознаваем в академичната общност на политическите науки.

По конкурса кандидатът предлага 2 монографии, 17 статии и студии и 2 учебни пособия. Всички те са в академични издания и съответстват на критериите на закона. Една от монографиите е на основата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. Като изисквани показатели представените научни публикации изцяло покриват критериите в законодателството за заемане на академичната длъжност „професор“. Задачата на рецензентите е да оценят критично съдържанието им.

По-особено внимание ще отделя на монографията „Опасни умове. Опити върху политическия радикализъм на XIX век“ (2022), която е представена като основен хабилитационен труд в този конкурс. Тя е резултат на продължителни изследователски търсения на автора и елементи от нея се виждат в поредицата публикации на статии и студии поне от 2011 г. насетне. Разбира се този труд се вписва изцяло в последователните творчески търсения на Светослав Малинов в областта на историята на политическите идеи, едно поле, интересът към което вероятно никога няма да престане.

Изследването е фокусирано върху шест европейски мислители: Жозеф дьо Местр (1753-1821), Хуан Доносо Кортес (1809-1853), Артюр дьо Гобино (1816-1869), Хюстън Чембърлейн (1855-1927), Макс Щирнер (1806-1856) и Жорж Сорел (1847-1922), повечето от тях, според думите на автора, са третирани маргинално в историите на модерната политическа мисъл, по-скоро като второстепенни или съпътстващи автори край големите имена-референции на политическата философия от XIX и началото на XX век. Намерението е да се изследват тези автори чрез едно обединяващо ги понятие – политическият радикализъм – което не е ново, но е реконструирано от автора с използването на метод, наречен „почтителна екзегеза“.

Няма съмнение, че основната идея на текста, да се изследват тези шестима мислители като „политически радикали“, е оригинално и представлява новост в научната литература по история на политическите идеи. Светослав Малинов обосновава решението си с това, че поставя „акцент върху начина на мислене за политиката, а не толкова върху съдържанието на идеите“. Защото ако акцентът е върху съдържанието на идеите, то сравнението между избраните мислители става проблематично. По традиция можем да търсим сходства, най-малкото като принадлежност към една и съща интелектуална традиция между три двойки от тази група: Жозеф дьо Местр и Хуан Кортес като клерикално-консервативни критици на републиката; дьо Гобино и Чембърлейн като модерни антипарламентарни расисти; Щирнер и Сорел като анархо-индивидуалисти. При това във всяка двойка единият може да се разглежда като интелектуален последовател на другия, като се имат предвид различните епохи на тяхното творчество.

Решението на автора да ги разгледа на общия за тях терен на „политическия радикализъм“ е новост и несъмнено предизвиква едновременно насърчение, но и несъгласие. Не заради опита, който изглежда продуктивен, да бъдат поставени на евентуално общо поле за сравнение и съпоставяне, а заради използването на понятието „радикализъм“. Светослав Малинов търси „интелектуалната близост“ на тези мислители на основата на дефиниция на това понятие, извлечено от предложението на френско-германския статистик и икономист Морис Блок в издадения през 1864 г. в два тома „Общ речник на политиката“. Понятието има дълга история на употребите и значенията, които се менят в различните епохи. Това заявява и Светослав Малинов, когато обяснява, че това не е буквална заемка, а понятие „самостоятелно конструирано чрез анализ на съвременни интерпретации и съзнателно връщане към идейния контекст на XIX век“.

Както е известно радикализмът се интерпретира исторически и като стремеж към дълбоки реформи в духа на Дж. Бентам и Дж. Ст. Мил в британската традиция, и като антиклерикализъм и суфражизъм във френската традиция, „пропътувал“ от една лява позиция в класическия либерализъм към една по-центристка позиция като противопоставяне на социализма и дори до крайно-десен антипарламентаризъм и опора върху пряката демокрация. Едно толкова разнородно понятие е трудно да бъде доведено до работеща дефиниция, каквато Светослав Малинов предлага: „следването на определени идеи в политиката без съобразяване с обстоятелствата, многообразието, сложността на човешката природа и общества, и то следване до логическия им край, тесногръдо, едностранчиво и праволинейно без оглед на реалните последици за реалните хора“. През 1920-те години австрийският писател Херман Брох дефинира като „стил на модерната епоха“, „довеждането докрай“ на логиката на нещата: „логиката на революционера повелява да се засилва революционният подем с абсолютна последователност до извършването на революция, така както изобщо логиката на политиката повелява да се довежда политическата цел до тотална диктатура“. Това той характеризира като проява на агресивен радикализъм, който „притежава онази жестока логика, насочена към делото и единствено към него, която не поглежда нито вдясно, нито

вяло - о, всичко това е стилът на мислене на нашата епоха“ (Песента на Нерон. С., 1984, с. 95-96).

Но това изглежда е „агресивен радикализъм“, вероятно с допускането, че има и неагресивен, т.е. форма на либерална доктрина. Конструираното от Светослав Малинов понятие за „политическия радикализъм“ изглежда е приравнено по съдържание на „политическия екстремизъм“, на крайностите в политиката, но въпросът е, дали това е съвсем оправдано? Можем ли тогава да обединим като стил на мислене за политиката шестимата избрани за анализа мислители не като „политически радикали“, а като политически екстремисти“? Или ако приемем, че „екстремизъм“ (крайност) е твърде силна дума, не са ли те по-скоро обединени от една крайно песимистична теория за човешката природа („политически песимисти“), вдъхновена от мита за „първородния грях“ (който е всъщност неизлечим)? И шестимата донякъде достигат до разбирането за тоталната неспособност на човека да променя света и предлагат като особена форма на смирение насилието. Хана Аренд в разсъждението си за властта изтъква, че власт има дотогава, докато не се прилага насилие (различно от принудата), защото властта изисква собствена воля за подчинение, докато насилието създава безизходна ситуация в която няма поле за проява на свободната воля. Тази насока на размисъл си заслужава да бъде развита.

Разбира се можем дълго да спорим за понятията и едва ли ще стигнем до консенсус, но във всеки случай съпоставянето на тези шестима мислители, по ред причини оставени в маргиналията на историята на политическите идеи, като се разполагат в едно общо поле, наречено „политически радикализъм“, несъмнено е плодотворно и призовава към размисъл и нови интелектуални търсения. Каквото всъщност е и предназначението на всяко научно изследване.

Две от представените статии третират в частност двама от избраните в монографията политически мислители – Артюр дьо Гобино и Макс Щирнер, което показва продължителната работа на автора върху тематиката, която е избрал за своя хабилитационен труд.

Втората представена монография „Критика на политическия рационализъм. Изследване върху политическата мисъл на Едмънд Бърк“ (2004) е също в областта на историята на политическата мисъл. Тя показва един непрестанен интерес на Светослав Малинов към консервативната политическа мисъл, но всъщност, което е и характерно за Бърк, към един, ако въобще е възможен такъв етикет, „либерален консерватизъм“ или „умерен консерватизъм“. Етикетите в историята на политическите идеи помагат при сравнението на политическите мислители, но също и пречат за по-детайлното и по-сложното разбиране на повечето политически мислители. Едмънд Бърк, чието политическо начало е в средите на британските виги (т.е. либерали по днешното разбиране), „става“ консерватор заради критиката си към Френската революция и най-вече към претенциите

на френските конституционалисти да изградят нова обществена система без никакво съобразяване с наследената традиция.

Тази монография, разработена на основата на защитената докторска дисертация, кореспондира и с поредица от статии и студии, част от които намираме обединени в книгата „Консервативни опити“ (2010). Тези изследователски текстове покриват едно широко поле от научни интереси на Светослав Малинов: политическа теория и история на идеите. Тези студии също така свидетелстват за постоянния интерес на автора към консервативната мисъл, те легитимират политическото значение и демонстрират интелектуалното предпочитание към един „просветен консерватизъм“, изчистен от крайностите на теологията и телеологията.

В такъв кратък формат на становище по конкурса нямам достатъчно място да се спра и на другите публикации на Светослав Малинов, но те и като обем (над 70), и като качество, и като разнообразие (авторски текстове, преводи, съставителства и научни редакции) са силен аргумент в конкурс за заемане на академичната длъжност професор по политически науки.

В едно становище по конкурса за академичната длъжност професор несъмнено трябва да се оцени и преподавателската дейност на кандидата. Той е редовен преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“ от 1998 г. без прекъсване. Води курсове по политически науки и по мои наблюдения се ползва с уважението не студентите и на колегите си.

Светослав Малинов е академичен изследовател и преподавател с изявена обществена и политическа ангажираност. Бил е в редакционния съвет на списанието на Българската асоциация по политически науки „Политически изследвания“, и главен редактор на аналитичното списание „Разум“. Избиран е за народен представител и в продължение на два мандата за член на Европейския парламент.

В заключение: представената документация по конкурса за професор на СУ „Св. Климент Охридски“ е на високо качество и изцяло се вписва в критериите на закона; качеството на научните изследвания на кандидата без съмнение отговаря на изискванията към академичната длъжност „професор“ по специалността 3.3. Политически науки. Това ми дава основание убедено да препоръчам на ФС да избере доц. д-р Светослав Малинов за професор по политически науки.

проф. Антоний Тодоров, д.н.